

3.Воробьев В. В. Лингвокультурология: Монография / В.В.Воробьев. — М.: РУДН, 2008. — 336 с.

4.Гурмаза В.В. Роль міжкультурного аспекту у викладанні іноземної мови / В.В. Гурмаза // Підвищення рівня науково-дослідної діяльності обдарованої молоді: наук.-практ. семінар: квіт. 2007р.: тези доп. — Миколаїв: МДАУ, 2007. — С. 32–33.

5.Елизарова Г.В. Формирование межкультурной компетенции студентов в процессе обучения иноязычному общению: дис. ... докт. пед. наук: 13. 00. 02. — СПб., 2001. — 371 с.

6.Коваленко О. Політика та практика викладання в умовах соціокультурного розмаїття / О.Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. — 2006. — № 5. — С.10–2.

7.Костомаров В. Г., Митрофанова О.Д. Методика преподавания русского языка иностранцам / В. Костомаров, О. Митрофанова. —М.: Русский язык, 1990. — 270 с.

8.Прохорова И.О. Основы методики преподавания РКИ / И.О. Прохорова. — М.: Русский язык, 2002. — 312 с .

**УДК 378.091-027.561:81'24-057.87**

**Василенко І.О.,**  
старший викладач кафедри іноземних мов  
факультету управління персоналом та маркетингу  
ДВНЗ «Київський національний економічний університет  
імені Вадима Гетьмана»

## **ВАЖЛИВІСТЬ СТВОРЕННЯ ЛІНГВОПРОФЕСІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВНЗ**

***Анотація.** Предметом розгляду статті є питання ефективного розвитку навичок мовного спілкування у студентів економічних внз, які вивчають професійну іноземну мову та стикаються із численними проблемами на етапі засвоєння професійної лексики, ведення наукових дискусій тощо. Розглядаються переваги та недоліки вивчення іноземної мови через зміст спеціальності. Для забезпечення ефективного формування комунікативної компетенції пропонується програма навчання, що враховує міждисциплінарні зв'язки, а також поєднання традиційних та сучасних методів викладання, які базуються на комунікативній лінгводидактичній моделі мови.*

***Ключові слова:** комунікативна компетенція, фахова дисципліна, звужування мовного обсягу, практичні навички спілкування, диференційний підхід, між-*

дисциплінарний підхід, лінгвістичний складник, лінгводидактична модель, лінгвосоціокультурний метод.

**Аннотация.** Предметом рассмотрения статьи является вопрос эффективного развития навыков речевого общения у студентов экономических вузов, которые изучают профессиональный иностранный язык и сталкиваются с множеством проблем на этапе освоения профессиональной лексики, ведения научных дискуссий и т.д. Рассматриваются преимущества и недостатки изучения иностранного языка через содержание специальности. Для обеспечения эффективного формирования коммуникативной компетенции предлагается программа обучения, которая учитывает междисциплинарные связи, а также сочетание традиционных и современных методов преподавания, основанных на коммуникативной лингводидактической модели языка.

**Ключевые слова:** коммуникативная компетенция, специальный предмет, сужение языкового объема, практические навыки общения, дифференцированный подход, междисциплинарный подход, лингвистическая составляющая, лингводидактическая модель, лингвосоциокультурный метод.

**Abstract.** The article deals with the problem of efficient development of speaking practice skills among the students of non-linguistic educational institutions, who learn a professional foreign language and face a lot of problems at the stage of a particular vocabulary mastering, scientific disputes discussion etc. Advantages and disadvantages of a foreign language mastering through the contents of a chief subject are considered. It is suggested to use the educational programme which takes into consideration both interdisciplinary contacts and a combination of traditional and modern teaching methods based on a communicative didactic-linguistic model to support efficient creation of communicative competence.

**Key words:** language skills, special subject, reduction of language scope, practical communication skills, differentiated approach, interdisciplinary approach, linguistic component, didactic-linguistic model, linguistic sociocultural method.

Для формування належної мовної компетенції у студентів вищих навчальних закладів, які вивчають фахову іноземну мову, необхідно постійно шукати оптимальні мовні засоби, завдяки яким у сучасних умовах може відбутись дійсно якісне підвищення рівня володіння іноземною мовою. У цьому напрямку роками триває копітка робота фахівців-лінгвістів, оскільки, незважаючи на те, що в сучасній Україні існує комунікативно-орієнтований підхід до вивчення іноземних мов, засвоєння нерідної мови відбувається в досить специфічних умовах, коли студенти майже повністю відірвані від можливості спілкуватись із носіями мови, тобто не відбувається занурення в мовне середовище. Така ситуація призводить до дещо штучного сприйняття предмету вивчення, коли мова може йти про більш-менш задовільний рівень володіння письмовою мовою, на рівні читання, розуміння прочитаного та перекладу (за умов, що викладач підбирає ті мовні явища, які підлягають вивченню з фахових міркувань, тобто

відбувається звуження обсягу навчального матеріалу). Питання щодо підвищення рівня усного мовлення і досі залишається відкритим. Отже, коли перед викладачем стоїть завдання інтенсифікації іншомовної компетенції студентів, треба говорити про актуальність змін у змісті та структурі навчання, шукати більш ефективні навчальні технології, активно задіяти інтернет-ресурси.

Варто зазначити, що проблема пошуку оптимальних підходів до вивчення іноземних мов досить детально розглядалася в роботах доктора педагогічних наук у галузі психології, професора В.А.Артемова [1] ще в середині минулого століття. Він провів численні психологічні дослідження, щоб зрозуміти природу ефективного навчання іноземної мови. Дещо пізніше з'явилася дуже прогресивна для свого часу методика ділового мовлення, автором якої був професор О.Б.Тарнопольський [2]. Ця методика дала можливість перейти через деякий час до складання міжнародних іспитів для визначення рівня володіння іноземною мовою, зокрема англійською. Серед сучасних фахівців доцільно виокремити роботу J.Richards [3] щодо розроблення методики CLT (Communicative Language Teaching). Проте, коли мова йшла про фахову мовну підготовку, наголос робився на важливості вивчення фахової іноземної мови окремо від загальнонавчальної, оскільки сама мовна підготовка здійснювалася у суто професійному напрямку. Деякі зарубіжні фахівці дотримувалися саме такої точки зору. Так, у дослідженнях В. Coffey [4] та Т. Hutchinson [5] увага була спрямована на розроблення методики викладання звужених обсягів іноземної мови фахового напрямку, яка отримала назву ESP (English for Specific Purposes). Пізніше в цьому напрямку співпрацювали J. Day та М. Krzanowski [6]. Але кожного разу виникало питання стосовно того, яким чином підвести студентів немовних вnz до найефективнішого сприйняття нерідної мови не тільки на фаховому рівні, але й якнайширше відкрити мовні межі для вільного спілкування на загальнонавчальних темах. Така позиція цілком зрозуміла, тому що навмисне звужування мовних обсягів у сучасному світі майже безмежних комунікацій неприйнятне. Скажімо, студент досить вільно володіє іноземною мовою на етапі вступу до ВНЗ. Проте навряд чи його рівень володіння мовою може мати фаховий характер, або у нього може бути достатня теоретична підготовка (поглиблене знання граматики, досить великий лексичний запас), але при цьому абсолютно відсутні практичні навички спілкування, тим більше фаховою мовою. І така ситуація ще не є найгіршою, тому що найчастіше

ми стикаємось із дуже низьким рівнем загальної мовної підготовки, до якого додається відсутність культурологічних знань про країну, мову якої людина вивчає протягом певного, часто довгого, часу.

Отже, якщо вивчення іноземної мови у внз відбувається у професійному контексті (а саме цього найчастіше вимагає навчальна програма, починаючи з першого курсу), студенти з недостатньою мовною підготовкою стикаються як з мовними проблемами, так і з проблемами змістовного характеру. В умовах випереджального вивчення фахової іноземної мови порівняно із спеціальними предметами існують певні переваги, тому що увага студентів концентрується на мовних явищах більше ніж на змісті спеціальності, про яку вони ще не мають достатнього уявлення. У випадку, коли вивчення фахових дисциплін збігається із курсом іноземної мови, ситуація дещо спрощується, але прогресу можна досягти за умов, коли зміст предмету на заняттях подається в скороченому обсязі. При цьому в студентів з'являється можливість сприймати предметний зміст фахової дисципліни як рідною, так й іноземною мовами. Отже, зміст спеціальності є тим підґрунтям, на якому напрацьовується мовна база. Крім цього, якщо існує можливість застосовувати диференційний підхід під час формування навчальних груп, безумовно, значно підвищується ефективність засвоєння матеріалу, що викладається.

Загальновідомо, що більшість викладачів у немовному внз й досі спирається на фундаментальний підхід до вивчення іноземної мови, оскільки він дає можливість сформувати граматичну базу та, як вважається, зняти психологічний та мовний бар'єри, які перешкоджають спілкуванню. Отже, завдяки розумінню іноземної мови як реального засобу спілкування відбувається формування комунікативної компетенції у застосуванні як усних, так і писемних мовних компонентів. Цей підхід цілком себе виправдовує в умовах попередньої ґрунтовної мовної підготовки, до якої додається досить значна лексична база. Проте розвиток усного мовлення відбувається дуже повільно, із багатьма перешкодами у вигляді необхідності вживати нову фахову лексику, будувати граматичні конструкції відповідного рівня складності, досить швидко реагувати на спонтанні питання, поставлені викладачем, оскільки мовленнєві навички більшості студентів залишаються дуже слабкими.

Очевидно, що вирівняти ситуацію та забезпечити ефективне формування комунікативної компетенції можливо за умов створення лінгвопрофесійного середовища. Одним із перспективних

кроків у цьому напрямку буде застосування програми навчання, що враховує міждисциплінарні зв'язки, а також поєднання традиційних та сучасних методів викладання, які базуються на комунікативній лінгводидактичній моделі мови. Міждисциплінарний підхід об'єднує різні складники навчання, серед яких найбільша увага традиційно приділяється лінгвістичному як такому, що дає можливість якісно розвивати спілкування на професійні теми, залучаючи знання фонетики, лексики (особливо термінологічної), граматики мови, що вивчається. Для практичного закріплення теоретичних знань та розвитку мовленнєвих навичок доцільно застосовувати не тільки традиційні вправи, але й рольові ігри, які моделюють реальне професійне спілкування майбутніх фахівців, завдання на пошук помилок, порівняння різних ділових ситуацій, що дає змогу розвивати логіку та аналітичне мислення. У студентів з'являється можливість імітації іншомовного середовища, у якому можна спілкуватись, висловлювати свої думки, робити висновки іноземною мовою. При цьому, якщо мова йде про майбутніх економістів, не треба відкидати культурологічний аспект мови, урахувуючи необхідність у майбутньому орієнтуватися в полікультурному сучасному світі, мислити в контексті принаймні двох культур. Такий підхід означає, що навіть добре володіння лексико-граматичними формами нерідкої мови не може бути достатнім, оскільки особистість та мова є продуктами культури. Тобто мова йде про використання лінгво-соціокультурного методу вивчення іноземної мови в немовному вчнз (а саме він може розглядатися як найбільш відповідний сучасним мовленнєвим потребам майбутніх фахівців, оскільки мовні структури поєднуються із цілою системою немовних факторів), хоча й у дуже звуженому обсязі внаслідок об'єктивних причин, проте в результаті підвищується не тільки правильність, але й змістовність мови, зростає комунікативна компетенція. Знання культурної та професійної специфіки, розуміння структурованості мови, яка вивчається, її цілісне сприйняття дає студентам стимул для свідомого ставлення до розвитку своєї мовної діяльності, спонукає іншомовне мислення.

Такий підхід збігається з принципами когнітивно-комунікативної методики навчання іноземної мови, відомої в англomовних країнах як Cognitive Academic Language Learning Approach (CALLA), яка вважає пріоритетним свідоме використання іншомовних одиниць. Для успішного практичного засвоєння нового матеріалу з урахуванням цієї методики необхідно брати до уваги особливості когнітивної діяльності студентів;

особистісні характеристики; будувати мовну діяльність на базі нерозривного зв'язку лексичної, граматичної та фонетичної складових; підбирати навчальний матеріал, який викликає професійний інтерес; створювати умови для активного колективного спілкування під час занять, поступово збільшуючи обсяг монологічного мовлення.

Узагальнюючи, треба зазначити, що всі вищезгадані підходи до навчання іноземної мови спрямовані на досягнення головної мети, а саме, на практичне опанування не тільки писемною, але й усною мовою, розвиток комунікаційних навичок. Поступово накопичуючи фахові знання у поєднанні з поглибленою мовною підготовкою, яка обов'язково вимагає вільного володіння фаховою термінологією та достатнього обсягу граматичних знань, студенти піднімаються до рівня володіння мовою, на якому вони можуть проводити презентації, вести дискусії з фахових питань, захищати курсові роботи іноземною мовою, тобто в них формується професійна та іншомовна компетенція для успішної взаємодії в умовах міжкультурної комунікації.

### **Література**

1. Артемов В.А. Психология обучения иностранным языкам / В.А. Артемов. — Москва: Просвещение, 1969. — 279 с.
2. Методика англоязычного погружения в обучении английскому языку и специальным дисциплинам в экономических вузах. Монография / [О.Б. Тарнопольский, В.Е. Момот, С.П. Кожушко, З.М. Корнева, А.Д. Выселко, В.А. Жевага]; под общей и научной редакцией О.Б. Тарнопольского, В.Е. Момота и С.П. Кожушко. — Днепропетровск: ДУ-ЕП, 2008. — 236 с.
3. Richards J. Communicative Language Teaching Today. New York: Cambridge University Press, 2006.
4. Coffey B. ESP — English for specific purposes / D/ Coffey. // Language Teaching. — 1984. — Vol. 17, No.1. — P. 2–16.
5. Hutchinson T. English for specific purposes: A learner-centred approach / T. Hutchinson, A. Waters. — Cambridge: Cambridge University Press, 1987. — 183 p.
6. Day J., Krzanowski M. Teaching English for Specific Purposes: An Introduction. — Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

**УДК 811. 134.2**

**Васильєва Т.О.,**  
кандидат філологічних наук,